

MODA VE GİYİM

Sıdıka BİLGEN*

*"Yirminci yüzyılın en önemli
iki kadınından biri Marie Curie,
diğeri Coco Chanel'dir."*

OSCAR WILDE

1.GİRİŞ

Moda nedir, özellikleri nelerdir ve nasıl tanımlanır? Günlük yaşamımızda kullandığımız "şu çok moda", "modası geçmiş", "modayı izlemek" ifadeleri moda ne kadar yakın olduğumuzun bir göstergesidir. Bazı insanlar modayı yaşam için gerekli, yararlı, vazgeçilmez, eğlenceli ve renkli bulurken; gereksiz bulanlar, taklitçilik olarak sınıflandıranlar, tüketime yönelik bir araç olarak değerlendirenler ve hatta öfkeyle eleştirenler de bulunmaktadır. Sanatçılar, felsefeciler ve bilim adamlarının bu konudaki görüşleri de oldukça ilginçtir. Leonardo da Vinci, modanın temelini insanın çılgın yanı olduğu görüşünü savunmuş, Thornstein Veblen "gereksiz ve nedensiz tüketim sembolü" olarak değerlendirmiş, Kant ise modayı ahlak açısından ele alarak "..temeli bencillik, kendini beğenme olan bir taklit türü" şeklinde sınıflandırırken belirli bir toplumsal işlevinin bulunduğunu da kabul etmiştir (Komsuoğlu vd, 1986). Blumer (1968) , moda sürecinin çok çeşitli toplumsal işlevlere olumlu yönde hizmet ettiğini öne sürmüş, Güngör Başer (1989) ise "...sürekli bir değişim süreci" olarak tanımladığı modayı, sosyal ya da ekonomik statü kazanmada toplumsal bir nitelik olarak değerlendirmiştir.

* Yard.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü, Öğretim Üyesi.

Moda nedir sorusuna verilen yanıt ne olursa olsun, toplumların sosyal ve kültürel yapısını etkileyen moda; yaşadığımız yüzyılda bir yandan insan yaşamını biçimlendirirken, diğer yandan yaşamın vazgeçilmezleri arasında önemli bir yer oluşturmaktadır. Bu durumda modayı tanımlamaya çalışmak, olumlu ya da olumsuz eleştirmek yerine, oluşum ve gelişim sürecini incelemek, sorunlarını saptamak, insan yaşamındaki yadsınamaz yerini ve önemini belirlemek belki de daha doğru bir yaklaşımdır.

2. MODA VE GİYİM İLİŞKİSİ

Başlangıçta modanın en belirgin etkisi giyim-kuşam alanında olmuş, buna bağlı olarak moda literatürünün büyük bölümü bu alana yönelmiş ve moda kavramı giyim-kuşam ile eş anlamlı olarak kullanılmaya başlamıştır. Ancak günümüzde neredeyse tüm yaşamsal öğeleri kapsayan moda; felsefeler, dünya görüşleri ve inanışlarla birlikte düşünülmektedir (P Dergisi, Moda ve Sanat, 1998-99). Giyim alanında "moda" kavramının iki ayrı uygulaması bulunmaktadır. Çoğu zaman önemli sayıda tüketici tarafından talep edilen bir giysi ürününe uygulanmakla birlikte, yeni üretilen giysi ürünlerine karşı olumlu tüketici tepkisini belirtmek için de kullanılmaktadır (Başer, 1988).

Barnard'a (1998) göre moda ve giyim, aynı maddeler ya da nesnelerin farklı formlarda var oluşunu gösteren belki de en belirgin alanlardır. Başlangıçta korunma amacıyla bir gereksinim olarak ortaya çıkan giyim, giderek insanın maddi ve manevi varlığını tamamlayan toplumsal bir olguya dönüşmüştür (Kırtay, 1987). Toplumların sosyal ve kültürel kimlikleri ile giysi formları arasında iletişim sürecine bağlı olarak kurulan ilişki, farklı sosyal ve kültürel kimliklerin işlevsel yaratımlarının da açık bir göstergesidir. Giyim, bireysel ve toplumsal özelliklere bağlı olarak yaşamın her anında, her ortamda en temel gereksinimlerden biridir. Bu gereksinim bireyin topluma kabulündeki psikolojik dürtüleri, toplumsal farklılıklardaki sosyolojik bulguları da etkilemektedir. Bu doğrultuda kültürel ve sosyal kimliğin yapısında ve iletişiminde giysilerin önemli bir yeri olduğu söylenebilir.